

CD KLASSIEK

Zoon van zijn vader
C. P. E. Bach

Carl Philipp Emanuel Bach (1714-1788), de tweede overlevende en bekendste zoon van Johann Sebastian en Maria Barbara Bach, was net als zijn vader componist en organist. Zijn naam wordt gemakshalve afgekort tot C. P. E., om hem te onderscheiden van zijn beroemde vader en zijn andere broers-musici. C. P. E. wordt ook vaak de 'Hamburgse Bach' genoemd, omdat hij in die stad het laatste deel van zijn carrière doorbracht.

Het lukte Carl Philipp Emanuel niet om de plaats van zijn in 1750 overleden vader als cantor-organist aan de *Leipziger Thomaskirche* over te nemen. In plaats daarvan volgde hij in 1767 zijn peetoom Georg Philipp Telemann op als kapelmeester van de vijf hoofdkerken van Hamburg. Voordien, en reeds vanaf 1738, speelde hij klavecimbel aan het hof van de muziekiefhebber Frederik de Grote in Berlijn.

De *Württembergische Sonaten* dateren uit 1742. Op dat moment moest vader Bach nog enkele van zijn allerknappste werken aan het papier toevertrouwen. De *Goldberg-Variationen* waren toen net

gepubliceerd, *Das Musikalische Opfer* dateert echter uit 1747, de *Kunst der Fuge* uit 1749.

De jeugdige Iraans-Amerikaanse barokspecialist Mahan Esfahani, uitgeroepen tot *BBC New Generation Artist*, speelt de zes sonaten op deze opname op klavecimbel, zoals ze ook bedoeld zijn. Hij toont ons het grote meesterschap dat zoon Bach – hij was toen dertig – op dat moment had. In de decennia die volgden, was C. P. E. veel bekender dan zijn vader, wiens werk alleen nog maar gekend was door een kleine schare.

Sterkste werk is ongetwijfeld de sonate in Es groot, een van de mooiste werken van het midden van de achttiende eeuw. Het slotdeel van de laatste sonate in B mineur is een eerbetoon van de zoon aan de vader. Zozeer zelfs dat het lijkt alsof het een werk van de oude is. Vergissen we ons niet, C. P. E. heeft dan reeds zijn eigen stijl, maar een vadermoord pleegt hij niet. Hij brengt gewoon een saluut aan de grootste componist aller tijden, al was die dan toevallig wel zijn vader.

Dit jaar herdenkt Duitsland op 8 maart de driehonderdste verjaardag van C. P. E. Bach. Dit is ongetwijfeld een geschikt verjaardagsgeschenk. (EDS)

Carl Philipp Emanuel Bach, *Württemberg Sonatas*, door Mahan Esfahani (klavecimbel), Hyperion, CDA67995, 20,20 euro.

CD RELIGIEUS

Zurbarán oor
Huelgas Ensemble

Ter gelegenheid van de overzichtstentoonstelling met werk van de Spaanse barokschilder Francisco de Zurbarán (1598-1664) in Bozar wilde Paul Van Nevel de muziek die deze Spaanse schilder in Sevilla of Madrid gehoord zou kunnen hebben weer tot leven brengen.

Met de muziek uit die tijd heeft dit werk gemeen dat het de bedoeling had alle gelovigen in contact te brengen met het – weliswaar afgezwakte – mystieke denken van Theresa van Avila en Johannes van het Kruis. De kerk was uiteraard het kader waarin de eenwording met het goddelijk

ke gestalte moest krijgen, maar de polyfone muziek werd net zoals de schilderijen van Zurbarán het ideale medium om toehoorders die op zoek gingen naar extase, dicht bij God te brengen. Dit doorgaans door de kerkelijke overheid geleide gebruik ging paradoxaal genoeg gepaard met het binnendringen van het profane in de gewijde sfeer.

Aan de hand van een verzameling religieuze en profane werken tonen Paul Van Nevel en zijn Huelgas Ensemble hoe muziek en schilderkunst uit eenzelfde wereldvisie ontstaan door de luisteraar en toeschouwer in te wijden in een tijdperk dat doordrongen was van mystiek. De cd werd opgenomen in de Sint-Geertruikerk in Leuven. (EDS)

Loreja de Zurbarán, door Huelgas Ensemble onder leiding van Paul Van Nevel, Cypres Records, CYP1669, 18 euro.

BOEK ACTUALITEIT

Meervoudige hoofdstad
Paul Delva

Paul Delva, sinds 2007 onafgebroken Vlaams parlementslid voor CD&V, schrijft in *Een Brusselse luis in de Vlaamse pels* zijn liefde voor en zorgen over onze hoofdstad uit. Hij voelt zich ambassadeur van Brussel in Vlaanderen en van Vlaanderen in Brussel.

Voor Vlamingen onthult Delva in de diverse hoofdstukken, door

Delva „beleidshaltes” gedoopt, de problemen van Brussel, een complexe stad. Sommige standpunten verrassen. Zo toont de auteur zich tegenstander van het wegvlakken van de termen ‘allochtoon’ of ‘migrant’. „Als blijkt dat een bepaalde bevolkingsgroep het op sommige vlakken moeilijk heeft (bijvoorbeeld om een job te vinden), dan is het benoemen van deze doelgroep een instrument om naar oplossingen te zoeken. Hier is niets mis mee. Integendeel, uitdagingen verdwijnen niet door een gewijzigd taalgebruik”, lezen we.

Paul Delva is een van de zeldzame politici die openlijk uitkomen voor hun geloof of kerkelijk engagement. Hij is sinds lang lid van het vicariaal beraad (het stuurorgaan van de Brusselse Kerk) en als lector actief in de Vogelzangparochie in Sint-Pieters-Woluwe. Samen met zijn echtgenote lanceerde hij ook het initiatief om op geregelde tijdstippen een figuur uit te nodigen

die komt getuigen over zijn of haar (niet noodzakelijk christelijke) engagement. Die ervaring kleurt ook zijn kijk op Brussel.

Aan vijftien gastauteurs vroeg Delva een bijdrage te leveren vanuit hun werkterrein. Brussel is immers meerdere steden in één en op verscheiden wijze hoofdstad. Zo houdt geboren en getogen Brusselaar Eric De Jonghe een pleidooi om meer te investeren in de ‘nieuwe’ Brusselaars. Paul Delva roept op zijn beurt op de troeven van Brussel uit te spelen. (EDS)

Paul Delva, *Een Brusselse luis in de Vlaamse pels. Over de iris en de leeuw*, Pelckmans, Kapellen, 2013, 240 blz., 21,50 euro.

BOEK COLUMNS

Vader, zoon en dochter
Olaf Stomp

Nederlander Olaf Stomp is een nostalgicus. Hij blikt graag terug op verjaardagsfeestjes van zijn zoon en herinnert zich de periode dat zijn dochter musicalster wilde worden alsof

het gisteren was. De kinderen in kwestie hebben daar niet altijd een boodschap aan. „Pap, ga je weer sentimenteel zitten doen?” In zijn columns kan Stomp ze echter wel kwijt, zijn mijmeringen en zijn verbazing over het voort-snellen van de dagen. Veertig dergelijke stukjes bundelt hij nu in een boek, *Nest*.

Die titel is treffend gekozen. Olaf Stomp schrijft inderdaad over en vanuit zijn eigen nest. Hij beschrijft hoe de kat in eetstaking gaat wanneer het hele gezin het even druk heeft, hoe de buurman scrabble speelt op zijn gsm terwijl hij wandelt met de hond en hoe hij twijfelt om de kinderkapstok te verwijderen uit de gang, ook al hangt die ondertussen ter hoogte van zoon en dochters navels. Tegelijk sluipt de wereld binnen: een vriendin

van de dochter is ernstig ziek en sterft, de ouders van een vriendin kunnen nooit meer terug naar hun geliefde Cuba.

De anekdotes zijn soms Nederlands getint, maar desondanks zeer herkenbaar. Stomp neemt zichzelf ook nooit al te serieus. Hij is een pantoffelheld, die trots en voldaan een kop koffie drinkt nadat hij een dode vogel in de tuin heeft begraven. (JVH)

Olaf Stomp, *Nest. Anekdoten uit het kleine leven*, Uitgeverij SWP, Amsterdam, 2014, 96 blz., 13,90 euro.

BOEK SPIRITUALITEIT

Hillesum achterna
Smelik & Van der Molen

Tijdens Wereldoorlog II hield een jonge Nederlands-Joodse een dagboek bij, op aanraden van haar therapeut, om wat structuur te scheppen in de chaos in haar hoofd en in haar omgeving.

De therapeut leerde haar mediteren en al was hij zowat dertig jaar ouder, toch beginnen ze een liefdesrelatie met elkaar. ‘Buiten’ woedden de Jodenvervolging en de oorlog. Te midden van dat geweld schreef Etty Hillesum over haar proces van verinnerlijking. Ze wilde groeien in geduld en vechten tegen de haat,

die ze bestempelt als „de ziekte van de eigen ziel”. Ze schrijft: „Dit barbarisme van ons moeten wij innerlijk afwijzen, wij mogen die haat niet aankweken in ons, omdat de wereld dan geen stap verder uit de modder komt.”

Etty Hillesum onderging uiteindelijk, samen met haar hele familie, het lot van vele van haar volksgenoten. Ze werd gedeporteerd, eerst naar het doorgangskamp in het Noord-Nederlandse Westerbork, vervolgens naar het vernietigingskamp Auschwitz-Birkenau, waar ze in november 1943 omkwam. Ze werd amper 29. Haar dagboek kwam terecht bij de familie Smelik.

Sinds die dagboeken in de jaren 1980 werden uitgegeven – eerder werd geen uitgever gevonden – werden ze in vele talen vertaald en worden ze wereldwijd bestudeerd. Zo ook aan de Universiteit Gent, waar hebraïst Klaas A.D. Smelik, zoon van de bewaarder van de dagboeken, directeur is van het Etty Hillesum Onderzoekscentrum. Zijn vader vertelde hem vaak hoe hij tevergeefs probeerde Etty ervan te overtuigen om onder te duiken. Dat weigerde ze bewust. Ze wilde het lot van haar volk delen.

Op 15 januari dit jaar was het een eeuw geleden dat Hillesum werd geboren. Ter gelegenheid van die verjaardag schreef Smelik een boek, samen met jeugdschrijfster Janny van der Molen. Zij belicht het vrouwelijke in Hillesum, Smelik het meer geestelijke aspect. Van vorming onder meer theoloog, staat hij ook stil bij het denken van Hillesum over God. Wereldwijd is Hillesums werk niet enkel gekend als een getuigenis van de Jodenvervolging, maar ook als een originele spirituele zoektocht. Door dagboekfragmenten te voorzien van eigen vragen en bemerkingen willen de auteurs vooral de jongere generatie en wie het dagboek nog niet kende, aansporen om dat ter hand te nemen. (NL)

Klaas Smelik & Janny van der Molen, *Ik zou lang willen leven. Het verhaal van Etty Hillesum*, Balans, Amsterdam, 2014, 256 blz., 16,90 euro.